

سیمرغ دانایی

معرفی و بررسی دانشنامه ویکی‌پدیا

WIKIPEDIA

● محمد سمیعی

مقایسه کنید، کاری شبیه مقایسه لینوکس با ویندوز انجام داده‌اید. وقتی شما مقاله‌ای از بریتانیکا را مطالعه می‌کنید، مطمئن هستید که توسط چند تن از فرهیختگان یک رشته تخصصی نوشته شده که معمولاً اسامی آنان زینت بخش مقاله‌است و در مرحله بعد، مقاله توسط ویراستاران کارگشته ویرایش شده‌است. اما یک نقص وجود دارد و آن این که تنها چند نفر که خواه ناخواه وابسته به پیش‌زمینه‌های ذهنی خویش و میراث‌بر منابع معتبر غربی هستند، آن مقاله را نوشته‌اند. ویکی‌پدیا تلاش کرده‌است که این نقص را برطرف کند. مقاله‌ای که شما در ویکی‌پدیا می‌بینید گرچه الزاماً توسط فرهیختگان یک رشته نوشته نشده‌است، ولی از زیر میلیون‌ها چشم که همگی قادر به تغییر آن بوده‌اند گذشته و بصورت کنونی سر بر آورده، یعنی تاثیر گرایش‌های خاص فکری در آن به حداقل رسیده‌است. گویی با جمع‌آوری توان سی‌مرغ به سیمرغ افسانه‌ای دانایی دست یافته‌است. این همان شعاری است که ویکی‌پدیا بر آن تکیه زده، حال باید ببینیم تا چه حد در تحقق آن موفق بوده و خواهد بود و این همان سؤالی است که این مقاله تلاش دارد به آن پاسخ دهد.

البته بد نیست نکته دیگری را هم بدانید که اهمیت آن کمتر از انقلاب تهدید کی‌رایت توسط کی‌لفت نیست! در قرن بیستم قدر و منزلت شرکت‌ها و مؤسسات به تعداد پرسنل و طبقات برج‌های تحت تملک آنان بود. چنان که دانشنامه‌ها و مؤسسات فرهنگی به تعداد اعضای هیأت علمی و وسعت کتابخانه‌شان ارزش‌گذاری می‌شدند. این شاخص‌ها برای قرن بیستم بود که البته هنوز هم در مملکت ما خط‌کش‌ها از آن تبعیت می‌کنند؛

درآمد
هنگامی که فناوری دچار تحول اساسی شود، اصول کلی حاکم بر پژوهش و آموزش را هم دچار تغییرات اساسی می‌کند. همان گونه که کی‌رایت (نسخه‌برداری و تغییر ممنوع!) به معنای امروزی آن پس از بسط و گسترش صنعت چاپ مطرح شد، کی‌لفت (نسخه‌برداری و تغییر آزاد!) در مقابل آن، پس از بسط و گسترش اینترنت، نخست در صنعت نرم‌افزار و سپس در عرصه‌های دیگر مفهوم یافت. سیستم عامل فراگیر ویندوز نمونه کامل مکتب کی‌رایت و سیستم عامل قدرتمند لینوکس، دستاورد کی‌لفت است. طبق روال سنتی اگر شما از منبع موثقی یا شرکت معتبری مانند مایکروسافت، نرم‌افزار یا سیستم عاملی خریداری کنید، با خیال راحت می‌توانید به آن اعتماد و روی آن سرمایه‌گذاری کنید؛ اگرچه اطلاعاتی از محتوای داخلی آن و آنچه در آن می‌گذرد، ندارید، ولی جلال و جبروت نام مایکروسافت شما را قانع می‌کند که می‌توان به آن محصول اطمینان کرد. ولی لینوکس ارمان دیگری برای شما آورده‌است، او به شما اطمینان می‌دهد که تمام اجزای آن در دسترس شماست و شما می‌توانید به دلخواه، همه چیز را تغییر دهید. گرچه شما از پیش‌بینی‌هایی که در تکامل آن نقش داشته‌اند هیچ اطلاعی ندارید و هیچ یک از آنان اعتبار مایکروسافت را ندارند، ولی این امتیاز را دارد که توسط میلیون‌ها کاربر، اشکال‌زدایی شده و همه ابعاد مختلف آن بارها و بارها در محیط‌های گوناگون و به دست افراد مختلف و به اقتضای شرایط و نیازهای‌شان تکمیل شده‌است. مولود جدید کی‌لفت ویکی‌پدیا است. اگر آن را با بریتانیکا

جیمی ویلز

ویکی‌پدیا یعنی یک مؤسسه غیر انتفاعی، فقط با دو کارمند تمام وقت، تمام دنیا را تسخیر کرده‌است! تا جایی که رکورد مراجعه ۲/۴ میلیارد بار (hit) در ماه را بدست آورده و گوی سبقت را از روزنامه‌ها و خبرگزاری‌های معتبر جهان با سرمایه کلان و با هزاران کارمند و خدم و حشم ربوده‌است!

می‌شود. ویراستاران، همواره تشویق می‌شوند که نگاه بیطرفانه خود را حفظ کنند تا دیدگاه‌های مختلف بتوانند بدون جهت‌گیری و در کنار یکدیگر، دستیابی به واقعیت را میسر سازند. اما این که ویکی‌پدیا بتواند بعنوان یک مرجع، مورد استناد قرار گیرد، جای بحث دارد. طبیعت باز آن به رشد خرابکاری در اطلاعات، کم دقتی و گمانه‌زنی می‌انجامد، به علاوه ویکی‌پدیا به خاطر نفوذ تعصبات، در نظر نگرفتن اجماع و نداشتن اعتبار علمی در مقایسه با دانشنامه‌های حرفه‌ای مورد انتقاد قرار می‌گیرد.

ویکی‌پدیا به ۲۰۰ زبان قابل دسترسی است که در این میان ۱۰۰ زبان، فعال هستند و ۱۰ زبان بیش از ۵۰۰۰۰ مدخل دارند که عبارت‌اند از: انگلیسی، آلمانی، فرانسوی، ژاپنی، لهستانی، ایتالیایی، سوئدی، هلندی، پرتغالی و اسپانیایی.

ویژگی‌ها

شعار ویکی‌پدیا تولید «دانشنامه‌ای رایگان که همه بتوانند آن را ویرایش کنند» است که توسط مؤسس آن، جیمی ویلز (Jimmy Wales) بعنوان تلاشی جهت تولید و انتشار یک دانشنامه رایگان با بالاترین کیفیت ممکن و قابل دسترسی برای هر کسی به زبان خودش، بنیانگذاری شده‌است. ویلز در نظر دارد که ویکی‌پدیا به یک بریتانیکا یا بالاتر تبدیل شود و روزی به صورت چاپی هم منتشر گردد.

پروژه‌های تولید دانشنامه‌های دیگر روی اینترنت وجود دارد که سیاست‌های سنتی درباره ویرایش و رعایت مالکیت معنوی نویسندگان مقاله از ویژگی‌های آن‌هاست. از این قسم می‌توان از دانشنامه فلسفه استنفورد^۵ نام برد. در مرتبه بعدی سایت‌هایی مانند «h2g2» و «everything2» هم اطلاعات عمومی را که توسط نویسندگان خاصی نوشته شده، ارائه می‌دهد. اما پروژه‌هایی مانند ویکی‌پدیا - که مهم‌ترین و بزرگ‌ترین در نوع خود است - «Susning.nu» و «Encyclopedia Libre» با اتخاذ سیاستی آزاد بدون التزام به قواعد محدودکننده نگارش و ویرایش مقالات، جایگاه ویژه‌ای را به خود اختصاص داده‌اند.

اطلاعات رایگان است!

همه مقالات ویکی‌پدیا تابع اصول کپی‌لفت (Copyleft) است به این معنا که بر خلاف کپی‌رایت، (Copyright) هر شخصی می‌تواند از محتوای مقالات، استفاده تجاری کند و آن را به

مثلاً شورای عالی انفورماتیک، امتیاز (گريد) شرکت‌ها را براساس تعداد کارمندان و مدارک تحصیلی آنان برآورد می‌کند یا شورای عالی انقلاب فرهنگی نسبت به مؤسسات پژوهشی از همین معیار بهره می‌گیرد. اما صاحب‌نظران معتقدند که در قرن بیست و یکم دیگر شاخص‌ها این گونه نخواهد بود. چنان که ویکی‌پدیا یعنی یک مؤسسه غیر انتفاعی، فقط با دو کارمند تمام وقت، تمام دنیا را تسخیر کرده‌است! تا جایی که رکورد مراجعه ۲/۴ میلیارد بار (hit) در ماه را بدست آورده و گوی سبقت را از روزنامه‌ها و خبرگزاری‌های معتبر جهان با سرمایه کلان و با هزاران کارمند و خدم و حشم ربوده‌است!

و بالاخره لازم به تذکر است که نظام کپی‌لفت در کنار نظام کپی‌رایت و نه با نفی آن، موفق خواهد بود. آنچه در این نوشته و جاهای دیگر از مزایای کپی‌لفت برشمرده می‌شود، هرگز به معنای نفی کپی‌رایت نیست. لازم است روی این نکته تأکید شود تا موجب کژفهمی نگردد و سیر مبارک پیوستن کشورمان به نظام کپی‌رایت جهانی که با تلاش دلسوزانه متخصصان حقوق و فقه در حال پیشرفت است، زیر سؤال نرود.

معرفی

ویکی‌پدیا^۱ دانشنامه‌ای چندزبانه و رایگان بر روی وب است. نام این دانشنامه برگرفته از ترکیب دو واژه «wiki» به معنای سریع در زبان محلی هاوایی^۱ و «Encyclopedia» به معنای دانشنامه است.^۲ این دانشنامه با همکاری داوطلبانی نوشته شده که اجازه استفاده، ویرایش و حتی اعمال هرگونه تغییری روی نوشته خود را به همگان داده‌اند. آغاز این پروژه در ۱۵ ژانویه سال ۲۰۰۱ برابر ۲۶ دی‌ماه ۱۳۷۹ و بعنوان مکمل یک دانشنامه حرفه‌ای به نام ناپدیا (Nupedia) بود. در حال حاضر ویکی‌مدیا^۳ با عنوان یک مؤسسه غیر انتفاعی فعالیت می‌کند. نسخه انگلیسی ویکی‌پدیا اکنون دارای حدود ۸۵۰۰۰۰ مدخل است و روز به روز به محبوبیت جهانی آن افزوده می‌شود و در عین حال با توجه به راه‌اندازی چند طرح فرعی مانند ویکشنری، ویکی‌بوکز و ویکی‌نویز^۴، به یک رقیب جدی دانشنامه‌ها و منابع مرجع حرفه‌ای تبدیل شده‌است.

مقالات ویکی‌پدیا به کثرت مورد استناد علاقه‌مندان قرار می‌گیرد و به خاطر ترویج و اشاعه تنوع فرهنگی و گستره دامنه، ویرایش‌پذیری و رایگان بودن، توسط مجامع مختلف تحسین

در برخی از زبان‌ها، ویکی‌پدیا رشد انفجاری داشته‌است. به طور دقیق اکنون مقالات ۲۰۵ زبان در ویکی‌پدیا ارائه شده که در این میان ۱۱۹ زبان حضور فعال دارند و در مجموع ۲/۶ میلیون مقاله به زبان‌های مختلف قابل دسترسی است

تمام مقالات و تصاویر از همهٔ زبان‌ها قابل دسترسی است، یعنی هرگاه مدخلی را در هر یک از زبان‌ها مطالعه کنید، در کنار صفحه، فهرست مقالات به زبان‌های دیگر در مورد همان مدخل در اختیار شما قرار می‌گیرد

به زبان‌های دیگر در مورد همان مدخل در اختیار شما قرار می‌گیرد. همچنین می‌توان درخواست ترجمهٔ مقالات خاصی را در شبکه قرار داد.

ویرایش

تقریباً هر کسی که مقاله‌ای را در این دانشنامه می‌خواند می‌تواند آن را ویرایش کند و محتوای آن را تغییر دهد. تاسیس ویکی‌پدیا بر این نظریه استوار بوده‌است که همکاری کاربران در تکمیل مقالات می‌تواند به مرور زمان مجموعهٔ کامل‌تری را فراهم آورد؛ با همان منطقی که نرم‌افزارهای با متن باز «open source» توسعه می‌یابند. در عین حال این روش همکاری در تالیف و ویرایش مقالات، موجب می‌شود هم به سرعت، مداخل جدیدی ایجاد شود و هم مداخل موجود همواره به‌روز باقی بماند. نویسندگان و ویرایشگران الزاماً از تخصص لازم برخوردار نیستند و همواره به همه تذکر داده می‌شود که هر چیزی را که بنویسند یا هر ویرایشی که انجام دهند می‌تواند بوسیلهٔ دیگران براحتی و حتی با بیرحمی! تغییر کند. در واقع مقالات این دانشنامه هیچ گروه ناظر و ویراستار تعریف‌شده‌ای ندارد و در شبکه و بین میلیون‌ها کاربر غیر مشخص به امان خدا رها شده‌است!

البته ویراستارانی که به صورت داوطلب بیشتر به شبکه سرکشی می‌کنند، با امکانات نرم‌افزاری موجود در ویکی‌پدیا همواره می‌توانند از بین تغییرات انجام شده، بهترین‌ها را برگزینند و در اختیار عموم قرار دهند، ولی در عین حال همواره و به سرعت، هر تغییری از ناحیهٔ هر کسی که باشد، در شبکه

دلخواه خود تغییر دهد. اگر مطلبی که طبق قوانین، تابع حقوق مالکیت معنوی است در ویکی‌پدیا قرار بگیرد، مالکیت معنوی آن در جای خود محفوظ است، ولی در محیط ویکی‌پدیا برای همه قابل استفاده و تابع اصول کی‌لفت است. البته گاهی صداها و تصاویر خبری که در ویکی‌پدیا عرضه می‌شود، ممکن است در مواردی تابع کی‌رایت باشد که در آن موارد، تذکر نسبت به رعایت حقوق داده شده‌است.

ویکی‌پدیا بیشتر توسط رسانه‌ها مورد استناد قرار می‌گیرد، ولی در موارد کمتری مورد استناد مطالعات دانشگاهی، کتاب‌ها و حتی دادگاه‌ها قرار می‌گیرد. بعنوان نمونه، مقالهٔ «ازدواج همجنس‌ها» در ذیل «منابعی برای مطالعهٔ بیشتر» در سایت مجلس قانونگذاری کانادا آمده‌است.

تنوع زبان‌ها

در برخی از زبان‌ها، ویکی‌پدیا رشد انفجاری داشته‌است. به طور دقیق اکنون مقالات ۲۰۵ زبان در ویکی‌پدیا ارائه شده که در این میان ۱۱۹ زبان حضور فعال دارند و در مجموع ۲/۶ میلیون مقاله به زبان‌های مختلف قابل دسترسی است. زبان‌ها به صورت جداگانه گسترش می‌یابند و ویراستاران در زبان‌های مختلف، بدون توجه به محتویات مداخل مشابه به زبان‌های دیگر، صرفاً تحت سیاست‌های کلی ویکی‌پدیا مقالات خود را تنظیم می‌کنند. در عین حال تمام مقالات و تصاویر از همهٔ زبان‌ها قابل دسترسی است، یعنی هرگاه مدخلی را در هر یک از زبان‌ها مطالعه کنید، در کنار صفحه، فهرست مقالات

شدن متن اصلی نشود. همکاران ویکی‌پدیا معمولاً نکاتی را که شایسته نیست در یک دانشنامه منتشر شود از مقالات ارائه شده حذف می‌کنند؛ تعاریف و توضیحات واژگانی که نیازی به طرح آن در دانشنامه نیست، از این دست است.

نرم‌افزار و سخت‌افزار

ویکی‌پدیا اکنون با نرم‌افزار متن باز مدیاویکی کار می‌کند و روی مجموعه‌ای از سرورهای مستقر در فلوریدا و سه مرکز دیگر در جهان نصب شده‌است. تا سال ۲۰۰۳ ویکی‌پدیا فقط روی یک سرور کار می‌کرد. در پی رشد تدریجی در ژانویه سال ۲۰۰۵ تعداد سرورها به ۳۹ سرور اختصاصی (Dedicated) در فلوریدا رسید. این مجموعه شامل یک سرور اصلی «MySQL» و چند سرور کلاینت (Client) برای دیتابیس، ۲۱ وب سرور تحت نرم‌افزار آپاچی و ۷ کش سرور بود. در سپتامبر ۲۰۰۵ یعنی ۹ ماه بعد، تعداد سرورها به ۱۰۰ سرور و در ۴ نقطه متفاوت جهان افزایش یافت و اکنون در ماه نوامبر یعنی دو ماه پس از سپتامبر، تعداد سرورها بالغ بر ۱۲۰ سرور شده‌است که نشانگر رشدی سرسام‌آور در تولید و توزیع اطلاعات است.^۲

نویسندگان

فقط در طول ماه ژانویه سال ۲۰۰۵ ویکی‌پدیا ۱۳۰۰۰ کاربر داشته که لااقل ۵ ویرایش انجام داده‌اند. ۹۰۰۰ نفر از آنان در سه زبان پر مقاله، یعنی انگلیسی، آلمانی و فرانسوی کار کرده‌اند. در این میان، ویراستاران پرکارتر که لااقل ۱۰۰ ویرایش در روز انجام داده‌اند، حدود ۳۰۰۰ نفر بوده‌اند که نیمی از آنان روی سه زبان پر مقاله کار کرده‌اند. طبق برآوردهای انجام شده، در کل یک چهارم کاربران، کسانی هستند که بدون نام مشخص (account) در شبکه کار می‌کنند و آن‌ها اشخاصی هستند که معمولاً فقط مطالعه می‌کنند و کمتر به ویرایش یا تالیف می‌پردازند.

از آنجا که زبان‌های مختلف به صورت جداگانه در شبکه فعال هستند، وقتی این تعداد را بر تعداد زبان‌ها تقسیم کنیم، مشاهده می‌کنیم که نقش عمده نویسندگی در این دانشنامه بر عهده افراد معدودی است. بر این اساس در هر زبان، نویسندگان اصلی ویکی‌پدیا عبارت از چند صد نفری هستند که بیشترین همکاری را با این دانشنامه دارند. این افراد از پاک شدن مقالات یا ایجاد اختلال در آن‌ها جلوگیری می‌کنند و نقش هیأت تحریریه دانشنامه‌های سنتی را بازی می‌کنند.

با توجه به محدود بودن حلقه مرکزی نویسندگان، شعار اصلی ویکی‌پدیا که دانشنامه‌ای آزاد و برای کاربرد همه و تهیه شده توسط همه‌است، به چالش کشیده می‌شود، زیرا کسانی که نقش اصلی را در این میان بازی می‌کنند - مانند

مقالات این دانشنامه هیچ

گروه ناظر و ویراستار

تعریف‌شده‌ای ندارد و در

شبکه و بین میلیون‌ها کاربر

غیر مشخص به امان خدا

رها شده‌است!

به طور خودکار اعمال می‌شود. طبیعی است، با این سیاست باز، همواره شاهد وقوع منازعات در بین ویراستاران خواهیم بود. نام این منازعات را «جنگ ویرایش» گذاشته‌اند. گروهی از ویراستاران عضو ویکی‌پدیا از رویه ویرایش در آن بعنوان «رویه تکامل اجتماعی داروینی» یاد می‌کنند. به هر حال همواره همه مقالات، جهت ویرایش در اختیار همگان قرار دارند، مگر در موارد خاص، برای مدتی مشخص در جهت جلوگیری از خرابکاری در اطلاعات که در آن موارد برخی مقالات، برای مدت محدودی غیر قابل ویرایش اعلام می‌شوند. برخی کاربران از روی سرگرمی سعی می‌کنند اطلاعات مفید را از بین ببرند یا با اطلاعات کم‌ارزش جایگزین کنند که چنین کارهایی به صورت عادی به سرعت، توسط خود کاربران به حالت اصلی بازگردانده می‌شود. کاربرانی که زیاد با ویکی‌پدیا کار می‌کنند، به سرعت می‌توانند به تغییراتی که در مقالات مورد علاقه‌شان ایجاد شده دسترسی داشته باشند و خود این کاربران بهترین مانع از خرابکاری در اطلاعات موجود هستند.

سیاست‌ها

ویکی‌پدیا به همکاری نیاز دارد که با رعایت بی‌طرفی بنویسند و از انتقال متون اصلی (که متعلق به دیگران یا حتی یافته‌های شخصی آن‌هاست) خودداری کنند. بی‌طرفی، یک سیاست قطعی است و دانشنامه باید «مناقشات را به خوبی منعکس کند، آن‌ها را تجزیه و تحلیل کند و هرگز درگیر آن‌ها نشود». در صورتی که این سیاست‌ها عملی شود، ویکی‌پدیا منعکس‌کننده یک دیدگاه خاص نیست، بلکه همه دیدگاه‌ها را بی‌طرفانه و در کنار هم منعکس خواهد کرد. البته این سیاست از این جهت که کمک می‌کند «مطالب غیر واقعی» به سادگی در اختیار همگان قرار بگیرد، مورد انتقاد واقع شده‌است.

در کنار هر مقاله، جایی برای گفت‌وگوها و مناقشات گذاشته شده‌است، تا طرح این مطالب در داخل مقاله، موجب پیچیده

یافتن پلورالیزم مورد نظر مؤسسان ویکی‌پدیا جلوگیری خواهد کرد و به نحوی اعمال تعصبات را میسر می‌سازد.

به خاطر رویه آزاد تهیه مقالات، ویکی‌پدیا از ناحیه پوشش و فراگیری هم مورد اشکال است. دال هویبرگ سرویراستار بریتانیکا اشکال می‌کند که «مردم فقط در مورد چیزهایی می‌نویسند که نسبت به آن شخصاً علاقه داشته باشند. بنابراین به بسیاری از موضوعات مهم، توجه لازم مبذول نمی‌شود و در مقابل، به مسائل جنجالی روز، بیش از حد توجه می‌شود. پس طبیعی خواهد بود که طول مقاله «تندباد فرانسه»^{۱۹} [که در سال ۲۰۰۳ به وقوع پیوست و اشخاص زیادی را درگیر کرد] پنج برابر مقاله «هنرهای چینی»^{۲۰} باشد یا مدخل مربوط به یک برنامه تلویزیونی^{۲۱} دو برابر مدخل «تونی بلر» باشد.^{۲۲} در همین راستا سنجر می‌گوید: «هنگامی که به زمینه‌های تخصصی خارج از علاقه روزمره نویسندگان برویم، شاهد نابسامانی بسیاری خواهیم بود.»^{۲۳} البته اگر روی دیگر سکه را نگاه کنیم، همین اشکالی که به ویکی‌پدیا وارد شده، در مواردی به نقطه قوت آن تبدیل می‌شود. درباره مسائل نوظهوری که منابع و مراجع سنتی از سرعت کافی جهت اطلاع‌رسانی برخوردار نیستند، مقالات سریع و روزآمد ویکی‌پدیا مهم‌ترین و مرجع رسانه‌ها خواهد بود. مانند آنچه در مورد سونامی سال گذشته در اقیانوس هند شاهد بودیم و دیدیم که رسانه‌های عمومی از مقاله^{۲۴} آن در ویکی‌پدیا به شدت استقبال و به آن استناد کردند. مثال دیگر در مورد سرعت به روز رسانی اطلاعات، مقاله محمود احمدی‌نژاد (Mahmoud Ahmadinejad) رئیس‌جمهور ایران در نسخه انگلیسی است. این مقاله، مقاله مفصلی است و به فاصله سه روز از سخنرانی ایشان در کنفرانس سران کشورهای اسلامی در مکه، یک پارگراف به مقاله مزبور اضافه شد که شامل سخنرانی و بیان موضع ایشان در مورد اسرائیل در جریان آن کنفرانس بود.

از اشکالات مهمی که به ویکی‌پدیا وارد می‌شود، پر کردن اطلاعات توسط اشخاصی است که به نحوی انگیزه‌ای برای نوشتن و جذب خوانندگان دارند. برای نمونه می‌توان به تبلیغات مارک‌های تجاری اشاره کرد. در بسیاری موارد به روشنی مشخص است که یک مارک تجاری به خاطر تبلیغ خود، نام و توضیحاتی در مورد خود را در مقاله‌ای به تفصیل ذکر کرده‌است. طبیعی است که او انگیزه علمی در این مورد نداشته و صرفاً جهت تحصیل سود مادی، دست به این کار زده‌است؛ کاری که دائرةالمعارف‌ها و منابع مرجع، به شدت از آن بر حذر داشته می‌شوند.

پروژه‌های جانبی

مؤسسه ویکی‌مدیا با همکاری کاربران خود و با استفاده از

از اشکالات مهمی که به ویکی‌پدیا وارد می‌شود، پر کردن اطلاعات توسط اشخاصی است که به نحوی انگیزه‌ای برای نوشتن و جذب خوانندگان دارند. برای نمونه می‌توان به تبلیغات مارک‌های تجاری اشاره کرد

است که مقاله‌ای که توسط یک نفر متخصص نوشته شده، قابل استفاده‌تر خواهد بود یا مقاله‌ای که توسط فردی نامشخص نوشته شده، ولی این امتیاز را دارد که چشمان بی‌شماری با توانایی اصلاح و تکمیل به آن نگاه کرده‌اند و هنوز پابرجا مانده‌است.^{۱۴} در نقطه مقابل این نظر، در پژوهش دیگری در مورد چگونگی بی‌بردن به اشتباهات ویکی‌پدیا، نویسنده نتیجه می‌گیرد که «ساختار آن بیش از آن که به دنبال واقعیت باشد، ارائه دهنده نتیجه رای‌گیری در مورد یک نظر است.» و بر اساس این که نکته‌ای «اشتباه فاحش و نمایان» نباشد، ممکن است بعنوان واقعیت پذیرفته شود.^{۱۵} این مسأله توسط هر شخصی قابل آزمایش است. اگر شما تغییر کوچکی در یکی از مقالات ایجاد کنید و به صورت آزمایشی اشتباه جزئی‌ای را به آن اضافه کنید می‌بینید که آن اشتباه باقی خواهد ماند و به این سادگی توسط ویراستاران اصلاح نمی‌شود.

اشکال دیگری که لاری سنجر وارد کرده‌است^{۱۶} و جای تامل دارد این است که نوعی «جنگ برای تغییر»^{۱۷} - که پیش از این از آن به جنگ ویرایش تعبیر کردیم - در ویکی‌پدیا بین کسانی که مقاله‌ای را نوشته‌اند و کسانی که مایل به تغییر آن مقاله هستند در می‌گیرد. این گونه مشاجرات و اختلافات در مسائل سیاسی و تاریخی شایع‌تر است. بعنوان مثال کسی که با نظام حاکم بر کشور چین^{۱۸} مخالف است ممکن است در مقاله‌های مربوط به نظام حکومتی چین، بدگویی‌هایی نسبت به وضع موجود انجام دهد و در مقابل، کسانی که موافق وضع سیاسی آن کشور هستند، سعی در ویرایش مقاله‌ها به نفع عقاید خود داشته باشند. طبیعی است که هر از چندی نویسنده مقاله، تغییرات اعمال شده را به حالت اصلی باز می‌گرداند و مجدداً مخالفان، آن تغییرات را اعمال خواهند کرد و این مشاجره به همین صورت ادامه خواهد داشت. کاربرانی که در این بین به دانشنامه مراجعه می‌کنند، بر اساس اینکه آخرین تغییر چه باشد، مقاله را همان‌گونه خواهند دید. در نتیجه این جنگ از تجسم

ویکی‌پدیا در زبان فارسی هنوز در اول راه است و همت فارسی‌زبانان را می‌طلبد تا با تألیف و ترجمه مقالات ارزشمند موجود، نام فارسی را همچنان در میان زبان‌های علمی دنیا زنده نگاه دارند

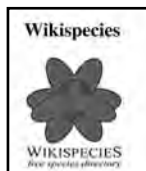
امکان خودآموزی برای محصلان و معلمان در دبیرستان‌ها و دانشگاه‌هاست.

ویکی‌سورس

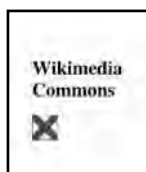
ویکی‌سورس^{۳۷} مجموعه‌ای است چندزبانه و مشتمل بر متون مختلف که به صورت رایگان در اختیار کاربران قرار می‌گیرد. این مجموعه به همه پروژه‌های دیگر ویکی‌مدیا امکان استفاده را از متون قدیمی، قوانین و منابع رایگان موجود می‌دهد. این پروژه از نوامبر ۲۰۰۳ آغاز به فعالیت کرده است.

ویکی‌سپیشیز

ویکی‌سپیشیز^{۳۸} مجموعه‌ای از گونه‌های مختلف زیستی است که در خدمت اهداف علمی و پژوهشی به طبقه‌بندی گونه‌ها کمک می‌کند.

ویکی‌مدیا کامانز

ویکی‌مدیا کامانز^{۳۹} مجموعه‌ای است از تصاویر، فیلم‌ها، صداها و موسیقی که جهت استفاده مشترک در همه پروژه‌های ویکی و البته برای همه علاقمندان گردآوری شده است. این مجموعه از سپتامبر ۲۰۰۴ آغاز بکار کرده است و تا ژوئن ۲۰۰۵ توانسته بیش از ۱۵۰۰۰۰ فایل چندرسانه‌ای را جمع‌آوری کند. برخی از فایل‌ها تابع قانون کپی‌رایت است که هنگام ارائه نسبت به آن هشدار داده می‌شود، ولی به طور معمول فایل‌ها تابع اصول کلی ویکی است.

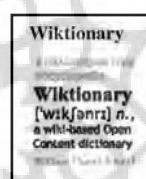
ویکی‌نیوز

ویکی‌نیوز^{۴۰} هم اکنون در وضعیت آزمایشی است (Beta Version)، از دسامبر ۲۰۰۴ با هدف ارائه گزارش‌های خبری در یک بازه

نرم‌افزار مدیاویکی علاوه بر دانشنامه ویکی‌پدیا، هفت پروژه دیگر را نیز راه‌اندازی کرده است. همه این پروژه‌ها رایگان، قابل تکثیر و قابل ویرایش برای همه کاربران هستند و هیچ کدام تابع نظام کپی‌رایت نیستند.

ویکشتری

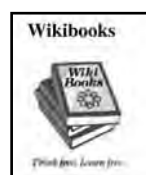
ویکشتری پروژه‌ای جهت تولید واژه‌نامه‌ها و تزاروس‌های رایگان و به همه زبان‌های دنیا است. این پروژه در دسامبر سال ۲۰۰۲ راه‌اندازی شده و تاکنون در ۵۰ زبان فعال است و حدود ۲۰۰۰۰۰ واژه را در خود جای داده است. در این میان زبان انگلیسی رتبه نخست را دارد و پس از آن به ترتیب زبان‌های لهستانی، بلغاری و آلمانی قرار گرفته‌اند.

ویکی‌کوت

ویکی‌کوت^{۴۱} جایگاهی است برای کلمات قصار و ضرب‌المثل‌هایی است که از مشاهیر، کتاب‌ها، فیلم‌ها یا منابع دیگر نقل می‌شود. این پروژه از ژوئیه ۲۰۰۳ آغاز شده و تا ژوئیه ۲۰۰۵ مشتمل بر اطلاعاتی بالغ بر ۱۸۰۰۰ صفحه از ۳۰ زبان مختلف دنیا شده است. بیشترین حجم ویکی‌کوت به زبان انگلیسی و مشتمل بر ۴۰۰۰ صفحه است و زبان‌های آلمانی، فرانسوی، لهستانی، بلغاری و پرتغالی هر کدام با حداقل ۱۰۰۰ صفحه در این جایگاه حضور دارند.

ویکی‌بوکز

ویکی‌بوکز^{۴۲} با هدف گردآوری مجموعه‌ای رایگان از کتاب‌های الکترونیک، شامل متون گوناگون از ژوئیه ۲۰۰۳ آغاز بکار کرده است و هم‌اکنون حدود ۱۳۰۰۰ متن الکترونیک دارد که تقریباً ۳۰۰ عنوان از آن‌ها به ۳۵ زبان مختلف است. هدف اصلی این مجموعه، تسهیل و فراهم‌آوری

منتشر شود.

7. Jo Twist, "Open Media to Connect Communities", BBC News, Sunday, 20 November 2005.

8. "Can you trust Wikipedia?"

9. Hartmut Linden, "A White Collar Protein Senses Blue Light", *Science Magazine*, 297 (5582). (Subscription access only).

10. Robert McHenry, "The Faith-Based Encyclopedia", Tech Central Station, 15 November 2004.

11. Simon Waldman, "Who knows?", The Guardian, 26 October 2004.

12. Larry Sanger, "Why Wikipedia Must Jettison Its Anti-Elitism", Kuro5hin, 31 December 2004.

13. Larry Sanger, "Wikipedia is wide open. Why is it growing so fast? Why isn't it full of nonsense?", Kuro5hin, 24 September 2001.

14. Joi Ito, "Wikipedia attacked by ignorant reporter", Joi Ito's Web, 29 August 2004.

15. Anonymous blogger, "How Authoritative is Wikipedia", Dispatches from the Frozen North, 4 September 2004.

16. Wade Rush, "Larry Sanger's Knowledge Free-for-All", Technology Review, Jan. 2005.

17. Revert War

۱۸. مثال کشور چین از این جهت ذکر شد که اخیراً ویکی‌پدیا در چین فیلتر شده است.

19. Hurricane Frances .

20. Chines Art.

21. Coronation Street.

22. "Who knows?".

23. "Why Wikipedia Must Jettison Its Anti-Elitism".

24. "2004 Indian Ocean earthquake"

25. www.wikiquote.org

26. www.wikibooks.org

27. www.wikisource.org

28. www.wikispecies.org

29. www.wikimedia.org

30. www.wikinews.org

گسترده راه‌اندازی شده است. گزارش‌های موجود مشتمل بر اطلاعات دست اول و خلاصه گزارش‌های ارائه شده توسط خبرگزاری‌های دیگر است. ویکی‌نیوز با هدف اطمینان از ارائه اخبار، فارغ از انگیزه‌های تجاری و در وهله بعدی جهت واریسی و تصحیح نهایی مقالات خبری با استفاده از نظرات بینندگان، شکل گرفته است.

زبان فارسی

حضور زبان فارسی در ویکی‌پدیا چندان چشمگیر نیست. زبان‌ها بر اساس تعداد مقالات به چهار دسته تقسیم شده‌اند: زبان‌هایی که بیش از ۵۰۰۰۰ مقاله دارند که شامل ۱۰ زبان پیش‌گفته می‌شود، زبان‌هایی که بین ۱۰۰۰۰ و ۴۹۹۹۹ مقاله دارند و شامل ۲۶ زبان است و زبان‌هایی که بین ۱۰۰۰ تا ۹۹۹۹ مقاله دارند که زبان فارسی به همراه زبان‌های عربی و کردی در این گروه جای دارد و بالاخره زبان‌هایی با کمتر از ۱۰۰۰ مقاله.

اکنون ویکی‌پدیا ۶۳۷۳ عنوان مقاله به زبان فارسی دارد که شامل موضوعات متنوعی می‌شوند. در این میان از مقالات نیم‌خطی مانند «عالی قاپو»، تا مقالات مفصل مثل «لینوکس»، «محمد مصدق» و «تهران» طیف متفاوتی از نوشته‌ها مشاهده می‌شود. در هر صورت ویکی‌پدیا در زبان فارسی هنوز در اول راه است و همت فارسی‌زبانان را می‌طلبد تا با تالیف و ترجمه مقالات ارزشمند موجود، نام فارسی را همچنان در میان زبان‌های علمی دنیا زنده نگاه دارند.

زبان فارسی در ویکشتری با عنوان ویکی‌واژه حضور دارد. تعداد واژه‌های فارسی تاکنون بر ۱۰۱۵ بالغ شده است. البته واژه‌های فارسی بسیاری در کنار واژه‌های زبان‌های دیگر بعنوان معادل بکار رفته که در این تعداد محسوب نشده‌اند. ویکی‌کوت با عنوان «ویکی‌گفتاورد»، ویکی‌بوکز با عنوان «ویکی‌نسخ»، ویکی‌سورس با عنوان «ویکی‌نیشته»، ویکی‌سپیشز با عنوان «ویکی‌گونه»، ویکی‌مدیا کامانز با عنوان «ویکی‌انبار» و بالاخره ویکی‌نیوز با عنوان ویکی‌گزارش یا فعال شده‌اند و یا در دست راه‌اندازی هستند.

پانویس‌ها:

1. www.wikipedia.org

2. www.wiktionary.org

3. Wikimedia Foundation

4. Wiktionary, Wikibooks, Wikinews

5. *Stanford Encyclopedia of Philosophy*

۶. در هر صورت هیچ کار پژوهشی اصلی نباید در ویکی‌پدیا قرار داده شود و یافته‌های اصلی نویسندگان باید جداگانه و با حفظ حقوق معنوی آنان